

Lof van de parodie

MALPERTUIS SPEELT MOLIERE

Wie in de Venetiaanse Gaanderijen in Oostende de ruimte betreedt waarin Molière's komedie *Le bourgeois gentilhomme* zich gaat afspelen, gelooft even zijn ogen niet. Ten huize Jourdain heerst slaande waanzin. De toeschouwer die plaats neemt op de laatste rij pluchen stijlstoelen kijkt in een ontegenzeggelijk diepe ruimte van zowat vijftig meter, die echter niet meer dan zes meter breed is. De parodie van een teater. Voor zich heeft die toeschouwer twintig meter medetoeschouwers voor hij op een speelveld kijkt van dertig meter bij zes. Een gang, een omgekeerde Bühne. Horizontale vertikaliteit. Parodie en tegenspraak: de ruimte zelf tekent de krijtlijnen van Dirk Tanghe's regie, waarin hij een poging onderneemt spektakel en drama te verzoenen en daar tot op zekere hoogte ook in slaagt. Helemaal achteraan op de speelvloer is een grote dubbele deur, waardoor alle acteurs op moeten. Vanaf die deur tot halfweg de speelvloer zijn de muren wit en kaal. Er lopen huisschilders rond. In dit stuk van wat de woning van Mr. Jourdain moet voorstellen is men nog niet klaar met de herinrichting in opdracht van een man die voor 's werelds ogen absoluut omhoog wil vallen en daar wel het geld maar niet de capaciteiten voor heeft. Vanaf de voorste helft van het speelveld verandert het uitzicht drastisch: er ligt kamerbreed tapijt, waarop een massa rode pluchen stijlstoelen (dezelfde als die van de toeschouwers) door elkaar staan. En aan weerszijden loopt er tot de laatste toeschouwersrij een in de plafonddecoratie overgaande lambrizering die een van onder tot boven vergulde parodie is van de krankzinnigste droom van een rococo-ontwerper die van kitsch zijn levenswerk maakte. Onschuldige overdaad lijkt het, maar die onschuld is bedrieglijk. Want in die decoratie zit er geen krul of het is een fallus, geen snijwerk of het is een vulva, geen ronding of het is de ontuchtige kont van een in het lover kopulerende cupido met een varkenskop ernaast, geen bol of het is een testikel. En niet enkel gloriëren mannelijke en vrouwelijke *putti* in hun vol opgerichte naaktheid, ook de plafondlunetten met fresco's (in Molière's tijd weliswaar suggestie-

ve maar toch redelijk zedige en onschuldig ogende pastorales) zijn een handboek van de pornografie en een handleiding in standjes, een ode aan de geilheid, aan het zwijn in de mens.

Tanghe zet hier een parodistische toon die hij in de voorstelling konstant zal verlengen. Maar niet enkel dat: die smalle ruimte vol wansmaak waarin je kilometers moet lopen om bij elkaar te komen, dat is het hoofd, de geest, het personage van Monsieur Jourdain. Veel te smal voor wat hij wil, niet opgewassen tegen het eigen *wishful thinking*, de kwantiteit boven de kwaliteit stellend, egocentrisch en, zo zal blijken, nauwelijks in staat tot liefde, laat staan dat hij zou beantwoorden aan het type van de dekadente geilaard, waaraan de decoratie laat geloven. Tegenspraak.

Keerzijde

Wat Tanghe zonder woorden toont is Jourdain's geestelijke en fysieke impotentie, maar tegelijk ook de zwijnerij van zijn omwereld. Wat hij ensceneert is in eerste instantie een meesterlijk gedirigeerd *spektakel*, dat tegelijk zijn eigen inhoudelijke parodie is. Maar geen karikatuur. Tanghe houdt zijn acteurs stevig in de hand en treft met de besten onder hen een rigoureuze eigentijdse toon, die de pure parodie overstijgt en een verzoening tot stand poogt te brengen tussen spektakel en drama. De intiemere scènes tussen Jourdain en zijn met hem ongelukkige huisgenoten zijn wel in een soort komedietoon gegoten, maar proberen daarbinnen ook iets van het menselijk tekort te laten zien. Tanghe's benadering van Jourdain is merkwaardig: geen echte parvenu, eerder een wat verlegen en stuntelige man, die eenzaam (maar, helaas voor hem, niet alleen) een onmogelijke droom najaagt en zich daarmee onmogelijk maakt.

Hoe lovenswaardig, spectaculair, kleurrijk, grappig en spetterend ook, toch heeft deze aanpak zijn keerzijde. Al slaagt Tanghe er redelijk in om de intieme akteurscènes overeind te houden tussen het spektakel door (waarin de figuranten overigens voortreffelijk werk leveren), toch speelt de ongelijkheid in akteerkwaliteit tussen de

'Le bourgeois gentilhomme': poging tot verzoening van spektakel en drama.
(Foto Norbert Maes)

dertien ietwat gestoffeerde rollen hem parten. Ook zijn Jourdain (André Roels, die Luc D'Heu vervangt) komt in het gedrang, het personage krijgt toch te weinig boeiend reliëf.

En verder sluipen er onduidelijkheden in verhaal en enscenering. Tanghe overspeelt zijn hand en genereert herhaling door stapeling en doordat hij maar over één toegang tot het podium beschikt. Wanneer hij naar het einde toe het etentje met de markiezin ensceneert als een in dronken *tristesse* verzandend feest met al te gekunsteld rondrennende kelners en nogal belachelijk aandoende, met boog en pijl gewapende cupido's (een al te expliciete verwijzing naar de toon van het decor), slaat de verveling toe.

Die wordt door de konsekwentie van het slotbeeld wel enigszins goedge maakt: terwijl zijn vrouw danst (en hem daarmee verraadt) met de graaf, die hem oplicht, tolt Jourdain, nog geblinddoekt na een

inwijdingsritueel, hulpeloos en eenzaam om zijn eigen as. Opgesloten in zijn voor zijn onmogelijke en onbegrepen droom ontoereikende hoofd. Het is, zoals een aantal andere dingen in deze voorstelling, een bijna Tsjechoviaans commentaar op mens en samenleving.

Daarvan uitgaand had men zich in deze *Bourgeois gentilhomme* iets meer soberheid en ook wat meer stekeligheid kunnen wensen. Toch ontgaat wie goed kijkt de boodschap niet. En als schoolvoorbeeld van een hoogprofessionele, spectaculaire en vindingrijke enscenering van een klassieke komedie, waarmee een breed publiek toch niet helemaal vrijblijvend wordt aangesproken, vindt een voorstelling als deze niet vaak haar weerga.

- Wim Van Gansbeke

Theater Malpertuis, *Le bourgeois gentilhomme*. Oostende, Venetiaanse Gaanderijen. Zeedijk, t/m 17 oktober, woensdag t/m zondag, 20.30 uur.